LIBRIS | We know books

Francis Scott Key Fitzgerald (1896–1940) este considerat unul dintre cei mai mari scriitori americani ai secolului XX, reprezentant al „generației pierdute" alături de Gertrude Stein, Ernest Hemingway, T.S. Eliot și John Dos Passos. Romanele și povestirile sale sunt emblematice pentru așa-numita „epocă a jazzului" din anii '20. Fitzgerald a urmat Universitatea Princeton, iar în 1917 a renunțat la studii pentru a intra în armată. În 1918 a cunoscut-o pe Zelda Sayre (1900–1948), care avea să-i devină soție în anul 1920, după succesul primului său roman, *Dincoace de Paradis* (*This Side of Paradise*). Mariajul lor a fost afectat de alcoolismul scriitorului și de problemele psihice ale Zeldei, care, în ultima decadă a vieții, a fost internată în mai multe sanatorii. În 1922, Fitzgerald a publicat romanul *Cei frumoși și blestemați* (*The Beautiful and Damned*), inspirat din relația cu soția sa. Anul 1925 a marcat apariția capodoperei *Marele Gatsby* (*The Great Gatsby*), cel mai cunoscut dintre romanele sale. La sfârșitul anilor '20, Fitzgerald a început să lucreze la al doilea mare roman al său, *Blândețea nopții* (*Tender Is the Night*), publicat în anul 1934, carte în care avea să transpună o mare parte a problemelor din mariajul cu Zelda. În 1941 a apărut *Dragostea ultimului magnat* (*The Last Tycoon*), roman rămas neterminat din cauza morții scriitorului. Fitzgerald este și autorul mai multor volume de povestiri, printre care *Flappers and Philosophers* (1920), *Tales of the Jazz Age* (1922), *Toți acei tineri triști* (*All the Sad Young Men*, 1926), *Petrecere până în zori* (*Taps at Reveille*, 1935), *Povestiri cu Pat Hobby* (*The Pat Hobby Stories*, 1962). În 1945 a apărut postum un volum de eseuri, însemnări și scrisori intitulat *The Crack-Up*.

F. SCOTT FITZGERALD
MARELE GATSBY

Traducere din limba engleză și note
de Cristina Jinga

LITERA
București
2020

LIBRIS | We know books

Capitolul 1

Pe când eram mai tânăr şi mai uşor impresionabil, tata mi-a dat un sfat la care m-am tot gândit de atunci. „Ori de câte ori te simţi ispitit să critici pe cineva", mi-a spus el, „adu-ţi aminte că nu toţi oamenii au avut privilegiile pe care le-ai avut tu."

Asta a fost tot, dar cum noi ne înţelegeam întotdeauna din puţine cuvinte, mi-am dat seama că intenţionase să spună mult mai mult. Ca atare, sunt înclinat a nu judeca oamenii, un obicei care m-a ajutat să pricep multe firi ciudate, dar din pricina căruia am căzut victimă multor plicticoşi inveteraţi. Mintea anormală detectează rapid această calitate şi profită de ea când o întâlneşte la o persoană normală, motiv pentru care, atunci când eram la facultate, am fost pe nedrept acuzat că aş fi intrigant, întrucât mulţi indivizi ciudaţi, neînţeleşi, mă făceau părtaş la suferinţele lor tainice. Majoritatea acestor confidenţe erau neaşteptate – adesea mă prefăceam că mi-e somn, că sunt preocupat de altceva sau chiar mă arătam zeflemitor

LIBRIS | We know books

și răutăcios ori de câte ori îmi dădeam seama, după vreun semn neîndoielnic, că se întrezărea la orizont vreo dezvăluire de natură intimă; căci confesiunile tinerilor, sau cel puțin termenii în care le exprimă, poartă de regulă însemnul plagiatului și sunt viciate de omisiuni evidente. Refuzul de a emite judecăți este o chestiune de speranță infinită. Încă mi-e puțin teamă să nu-mi scape ceva dacă uit că, așa cum sugera cu snobism tatăl meu, și cum o repet și eu tot cu snobism, bunul-simț în esența lui nu este un dat de la naștere al tuturor oamenilor.

Acum, după ce mi-am lăudat astfel spiritul de toleranță, trebuie să recunosc că are și el limitele lui. Comportamentul poate fi clădit pe stâncă tare sau pe mlaștini înșelătoare, dar de la un anumit punct încolo, mi-e indiferent pe ce este întemeiat. Când m-am întors din Est, toamna trecută, parcă voiam ca toată lumea să fie croită după același calapod și să acorde veșnic același interes conduitei morale; nu mai doream incursiuni exaltate în inimile umane, încununate de privilegiul de a vedea diverse lucruri. Numai Gatsby, omul care dă titlul acestei cărți, a constituit o excepție de la hotărârea mea – Gatsby care era întruchiparea a tot ceea ce disprețuiam mai mult. Dacă personalitatea reprezintă o serie neîntreruptă de acțiuni de succes, atunci el era înzestrat cu o calitate excepțională, o mare sensibilitate la promisiunile vieții, de parcă ar fi fost una dintre mașinăriile acelea complicate care detectează seismele de la zeci de

mii de kilometri depărtare. Sensibilitatea aceasta nu avea nici o legătură cu slăbiciunea firii ușor impresionabile, pe care o înnobilăm cu denumirea „temperament creativ", ci era o extraordinară capacitate de a spera, o disponibilitate romantică cum n-am mai întâlnit la nici o altă persoană și cum mă îndoiesc că voi mai întâlni vreodată. Nu, Gatsby s-a dovedit a fi un tip în regulă până la urmă; iar ceea ce îl rodea pe el, colbul nesuferit ridicat în urma visurilor sale, m-a făcut să-mi pierd un timp interesul pentru durerile zadarnice și pentru exaltările efemere ale oamenilor.

Familia din care provin, alcătuită din oameni înstăriți, este stabilită de trei generații într-un orășel din Vestul Mijlociu. Noi, cei din familia Carraway, formăm oarecum un clan și prin tradiție susținem că suntem descendenți ai ducilor de Buccleuch[1], dar strămoșul direct al ramurii din care mă trag a fost fratele bunicului, care s-a stabilit aici în '51, a trimis pe altcineva în locul lui la Războiul Civil și a pus bazele firmei de comerț cu articole de feronerie, pe care o conduce tata în prezent.

Eu nu l-am cunoscut niciodată pe acest frate al bunicului, dar se spune că semăn cu el – și se invocă drept argument în acest sens portretul destul de aspru ce atârnă în biroul tatălui meu. Am absolvit la

[1] Străveche familie nobiliară din Scoția; un descendent pe linie directă al lorzilor de Buccleuch a fost celebrul romancier Sir Walter Scott.

LIBRIS | We know books

New Haven[1] în 1915, exact la un sfert de secol după tatăl meu, iar la scurt timp aveam să particip la acea migrație teutonică întârziată, cunoscută sub numele de Marele Război. Atât m-a captivat contrainvazia noastră, încât m-am întors de acolo agitat. În loc de a-l mai socoti buricul pământului, Vestul Mijlociu mi se părea acum marginea prăpădită a universului, așa că m-am hotărât să merg în Est și să învăț tranzacțiile la bursă. Toți cunoscuții mei se ocupau cu tranzacțiile la bursă, prin urmare m-am gândit că îndeletnicirea aceasta ar mai putea asigura existența unei persoane. Mătușile și unchii mei au dezbătut chestiunea de parcă ar fi fost vorba să aleg la ce facultate să dau și, în cele din urmă, au spus un „Păi... mdaa" cu niște figuri grave, pe care se citea îndoiala. Tata a fost de acord să mă finanțeze un an și, după diverse tergiversări, am descins pe Coasta de Est, ca să mă stabilesc permanent, intenționam eu, în primăvara lui '22.

Cel mai bine ar fi fost să găsesc un apartament de închiriat în oraș, dar era o vară toridă, și eu tocmai părăsisem un ținut cu pajiști întinse și arbori prietenoși, iar atunci când un tânăr coleg de la birou a propus să închiriem împreună o casă la periferie, mi s-a părut o idee excelentă. El a găsit casa, un bungalow ca vai de lume din carton, cu optzeci de dolari pe lună, dar când să ne mutăm, firma l-a trimis la Washington, așa că m-am instalat la țară de unul singur. Aveam

[1] Numele orașului din Connecticut unde se află Universitatea Yale

un câine, de fapt l-am avut câteva zile până când mi-a fugit, un automobil Dodge vechi și o servitoare finlandeză, care-mi făcea patul și-mi pregătea micul dejun, mormăind în barbă, numai ea știa ce, pe limba ei, când gătea la plita electrică.

O zi sau două mi s-a părut că sunt izolat de toată lumea, până când, într-o dimineață, un om sosit în suburbie de mai puțin timp decât mine m-a oprit pe drum.

– Cum se ajunge în West Egg? m-a întrebat el, neajutorat.

I-am dat indicațiile necesare. După aceea, mergând mai departe, nu m-am mai simțit singur. Eram o călăuză, un deschizător de drumuri, unul dintre primii colonișți. Omul acela îmi conferise, întâmplător, drepturile cetățenești ale acelor locuri.

Astfel, pe acea vreme însorită, martor la explozia înfrunzirii copacilor, ca și cum aș fi urmărit un film care rulează repede, mi-am recăpătat convingerea că viața avea să înceapă din nou odată cu vara.

În primul rând aveam foarte mult de citit și apoi simțeam că mă revigorez cu fiecare gură de aer proaspăt, tineresc. Mi-am cumpărat vreo zece volume despre activitățile bancare, credite și titluri de plasament, care, înșirate pe raftul meu, în coperte roșii cu auriu, ca niște bani noi emiși de monetărie, făgăduiau să-mi dezvăluie secretele strălucite pe care numai Midas, Morgan și Mecena le cunoscuseră. Iar pe lângă acestea, îmi doream să mai citesc multe alte cărți.

LIBRIS | We know books

În facultate, cochetasem puțin cu publicistica – într-un an, redactasem o serie de articole de fond, într-un stil foarte solemn și clar, pentru gazeta studențească *Yale News* –, și acum aveam de gând să readuc în viața mea preocupările acestea și să devin iarăși specialist într-un singur domeniu, adică „un om cu educație completă". Și asta nu e doar un fel de-a spune – viața e mult mai promițătoare, privită dintr-o singură perspectivă, la urma urmelor.

Din pură întâmplare, închiriasem o casă într-una din cele mai ciudate comunități ale Americii de Nord. Era situată pe acea insuliță luxuriantă ce se întinde chiar la est de New York și pe care se găsesc, printre alte curiozități naturale, două formațiuni neobișnuite de teren. La treizeci și ceva de kilometri de oraș, se ridică două coline asemenea unor ouă uriașe, identice ca formă și separate doar de un golfuleț îngust, chiar la capătul celei mai blânde întinderi de apă sărată din emisfera vestică, marele braț al strâmtorii Long Island. Nu sunt perfect ovale precum oul din povestea lui Columb; ambele sunt turtite la bază, dar asemănarea fizică trebuie să fie foarte derutantă pentru pescărușii care zboară pe deasupra. Pentru creaturile neînaripate, un fenomen și mai curios este marea deosebire dintre ele, din toate punctele de vedere, mai puțin în privința formei și a mărimii.

Eu locuiam pe oul de vest, West Egg, colina... ei bine, mai puțin căutată de protipendadă, deși aceasta e o etichetare foarte superficială pentru a exprima

contrastul bizar și de-a dreptul sinistru dintre cele două. Casa mea se afla chiar în vârful oului, la numai cincizeci de metri de strâmtoare, cumva strivită între două reședințe uriașe care se închiriau cu douăsprezece sau cincisprezece mii de dolari pe sezon. Cea din dreapta mea era o clădire colosală după toate criteriile de apreciere – o imitație la scară a vreunei primării de epocă din Normandia, cu un turn, la unul din capete, nou-nouț țițit de sub barba subțire de iederă crudă, dotată cu un bazin de înot din marmură și peste șaisprezece hectare de pajiște și grădină. Aceasta era reședința lui Gatsby. Sau mai bine spus, fiindcă pe atunci nu-l cunoșteam pe domnul Gatsby, era o vilă locuită de un gentleman cu acest nume. Pe lângă această clădire, casa mea era deplorabilă, dar nu într-o măsură prea mare, drept care fusese trecută cu vederea, astfel că acum mă puteam bucura de o priveliște parțială spre peluza vecinului meu și de consolatoarea proximitate a milionarilor – totul la numai optzeci de dolari pe lună.

Pe malul celălalt al golfulețului, palatele albe ale exclusivistei coline East Egg străluceau de-a lungul apei, iar povestea verii începe cu adevărat în seara în care m-am dus cu automobilul până acolo ca să iau cina la soții Buchanan. Daisy era verișoara mea de-a doua, dintr-o ramură mai îndepărtată, iar pe Tom îl știam de la facultate. Imediat după război, petrecusem două zile împreună cu ei, la Chicago.

LIBRIS We know books

Soțul ei, printre diversele sale realizări, fusese unul dintre cei mai puternici jucători de fotbal american din New Haven – cumva o personalitate națională, unul dintre acei indivizi care ating o asemenea culme a excelenței la douăzeci și unu de ani, încât tot ce fac după aceea pare dezamăgitor. Familia lui era putred de bogată – chiar și în facultate i se reproșa risipa de bani –, dar acum părăsise orașul Chicago și se stabilise în Est într-o opulență care-ți tăia pur și simplu răsuflarea: de pildă, își achiziționase o herghelie de cai de polo din Lake Forest[1]. Era greu de conceput că un tip din generația mea era îndeajuns de bogat să-și permită așa ceva.

De ce se mutaseră ei pe Coasta de Est, habar n-aveam. Petrecuseră un an în Franța, fără vreun motiv anume, apoi hoinăriseră din loc în loc, fără astâmpăr, pe oriunde oamenii jucau polo și se găsea vreo societate de bogătași. De data asta se stabiliseră definitiv, îmi spusese Daisy la telefon, dar n-o credeam – nu că aș fi știut ce e în inima ei, dar aveam sentimentul că Tom ar fi cutreierat pământul în lung și-n lat la nesfârșit, căutând cu oarecare nostalgie dramatismul trăirilor din vreun meci de fotbal de odinioară, irepetabil.

Așa se face că, într-o seară, când adia un vânticel cald, m-am dus cu mașina până la East Egg, ca să-mi văd doi vechi prieteni pe care abia dacă îi cunoșteam.

[1] Suburbie a orașului Chicago, unde locuiesc numai familii foarte bogate și cu mare prestigiu social

Casa lor era chiar mai luxoasă decât mă așteptasem, o clădire în stil colonial georgian, zugrăvită vesel în roșu și alb, cu vedere spre golfuleț. Peluza începea chiar de la plajă, apoi se întindea pe vreo patru sute de metri, presărată cu diverse cadrane solare, alei pavate, multicolore brazde și aranjamente florale, până când ajungea la intrarea principală, prelungindu-se în sus, pe zidurile laterale ale casei în valuri de iederă viguroasă, de parcă nu și-ar fi putut stăvili năvala. Fațada era secționată de un șir de ferestre franțuzești, acum învăpăiate de lumina aurie a soarelui, pe care o reflectau, și larg deschise către briza caldă a după-amiezii; Tom Buchanan, în costum de echitație, stătea proțăpit în portic, așteptându-mă.

Era schimbat față de cum arăta în anii de la New Haven. Acum era un bărbat corpolent, trecut de treizeci de ani, cu părul de un galben-pai, o gură aspră și atitudine îngâmfată. Niște ochi vioi și aroganți îi definitivau autoritatea chipului și creau impresia că-și domina întotdeauna agresiv interlocutorul. Nici măcar eleganța efeminată a costumului său de echitație nu putea ascunde uriașa forță a acelui trup – părea să nici nu încapă în cizmele alea lustruite, căci carâmbul stătea gata-gata să plesnească la cusături, și, când își mișca umerii, puteai vedea mușchii jucându-i pe sub haina subțire. Era un trup de halterofil uriaș – unul nemilos.

Iar vocea lui, cu timbru de tenor, răgușită și aspră, întărea impresia de irascibilitate pe care o emana.